

**Pr. prof. dr. Ionel Ene,
Facultatea de Istorie, Filosofie și Teologie,
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați**

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR ȘI MISIUNEA ÎN PAROHIE

***Abstract:** During the year dedicated to St. John Chrysostom in Romanian Orthodox Church, we can speak about the multiple spiritual connections which the brilliant Antiochian bishop had in our area of the Lower Danube. As an Archbishop of Constantinople, shepherding in the city – the capital of the Byzantine Empire, St. John Chrysostom could have an objective look and permanent news about the situation of the Christian communities throughout the empire. This gave him the opportunity to take important decisions to help, to support and to encourage dioceses, individuals or Christian actions, which sometimes were very far away. The study aims to show these links of St. John with the Lower Danube.*

***Keywords:** Constantinople, Antioch, Lower Danube, mission, pastoral.*

Într-o lume din ce în ce mai frământată, în care reperle autentice sunt minimalizate ori relativizate, a vorbi despre Sfântul Ioan Gură de Aur este o mare îndrăzneală, dar și o onorantă datorie de suflet. Credem că este, de fapt, o necesitate. Este o necesitate, fiindcă, analizându-i viața și opera, putem cunoaște și reînvăța ABC-ul duhovnicesc al creștinismului. Creștinul de astăzi are informații bogate, foarte variate. Dar, este de domeniul evidenței că trecem printr-o perioadă de criză duhovnicească. O criză pe care trebuie să ne-o asumăm, mai ales noi teologii, fiindcă, nu de puține ori, ne folosim și ne prevalăm de titluri și diplome, dar suntem neputincioși în a-i cuceri pe credincioși pentru *Iubirea jertfită a lui Dumnezeu în istorie – Iisus Hristos*. Patericul nu este asumat, ci folosit și citat, deși la tot pasul întâlnim și astăzi pilde, demne de Pateric. Părintele Placide Deseille, ne spune „că un eminent profesor de teologie s-a dus la un bătrân în Muntele Athos.

*Acestuia i-a fost prezentat drept teolog. Bătrânul se întrebă retoric: Un teolog? O, ce floare frumoasă... artificială! Și adăugă: Cu puțină mi-reasmă deasupra... artificială! Profesorul, cu inimă smerită i-a bătut metanie și a păstrat tăcerea. După un timp a mărturisit că acel cuvânt al bătrânului i-a intrat direct la inimă și i-a schimbat în întregime modul de a gândi, de a preda și de a trăi¹. Omul de astăzi, desigur fără a generaliza sau absolutiza, nu mai trăiește creștinismul ca o invitație la un parteneriat de iubire cu Dumnezeu. Nu mai percepe creștinismul ca un mod de viață, un mod de a fi, după un model oferit de Dumnezeu – Iisus Hristos. A fi creștin astăzi, nu mai înseamnă o luptă permanentă să dovedești că-L iubești pe Dumnezeu, dar prin acte concrete, de iubire a semenului. Sau, altfel spus, nu mai înseamnă o luptă asiduă să nu urăști pe nimeni, ca nu cumva să te trezești că-L urăști pe Dumnezeu! Or, a vorbi despre Sfântul Ioan Gură de Aur înseamnă a descoperi toate aceste valori. Și este nevoie de a vorbi despre marele părinte, în anul în care, cel dintâi creștin al neamului, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, dimpreună cu Sfântul Sinod, invită parohia ortodoxă și întreaga suflare creștină, să reflecteze asupra slujirii, asupra misiunii, asupra vieții, asupra iubirii aproapelui, asupra iubirii celui suferind etc. etc., asupra redescoperirii și asumării creștinismului autentic. Primenirea societății nu se poate face fără un efort susținut al tuturor creștinilor de a arăta întregii lumi că au înțeles și și-au asumat invitația la parteneriatul de iubire făcută de Dumnezeu, prin Fiul Său trimis în lume. Hristos Domnul stăpânește veacurile în stare de jertfă, ca și cum ne-ar spune: oricât de mult mă urăți, eu tot aștept să vă îmbrățișez și să primiți Iubirea lui Dumnezeu. Or, Sfântul Ioan Gură de Aur ne este un far călăuzitor, în acest sens. Cuvintele sale, faptele, dar și atitudinea sa în fața tuturor răutăților timpului, ne sunt torțe luminoase de iubire. Și avem de învățat toți de la lecția oferită istoriei, ce poartă titlul *Ioan Gură de Aur*. Iată ce ne învață el, adresându-se antiohienilor, în ceea ce înseamnă întâietatea creștină: „Când e vorba de întâietate... pretindeți*

1. Placide Deseille, *Il Teologo e la Chiesa*, Monastero di Bose, 1999, p. 3, apud Valentin Vesa, *Studiul științific al teologiei ca premisă pentru cunoașterea duhovnicească*, în „Tabor”, revistă de cultură și spiritualitate românească, editată de Mitropolia Clujului, Maramureșului și Sătmăruului, anul VIII, nr. 11, noiembrie 2014, p. 19.

că stați în fruntea întregii lumi, pentru că orașul vostru este cel dintâi care și-a pus cununa cu numele de creștin (Fapte 11, 27). Dar nu vă e rușine ca la întrecerea în cumiņenie să fiți în urma celor din urmă orașe?' Într-o lume în care constatăm că apetitul competiției în iubire, cum ar trebui să definim creștinismul, este înlocuit de o competiție a trufiei, Sfântul Ioan ne spune că întâietatea trebuie să fie doar în *cumiņenie*. Poate ar fi greu, dar ar fi minunat să reușim să instituim un concurs între parohii, între credincioși, între slujitori, în care să evidențiem, în fiecare an, pe cei mai cumiņi! Așa cum ar fi minunat să reușim să instituim un maraton al răbdării, unul al smereniei și, de ce nu, unul al solitudinii, al filantropiei. Sfântul Ioan Gură de Aur evidențiază întâietatea iubirii creștine, atunci când laudă viața călugărilor din jurul Antiohiei: „Printre ei nu se găsesc slugi. Ei singuri își aprind focul, ei își taie lemne, ei își fac de mâncare, ei slujesc pe cei care vin la ei. Nu-i om căruia să i se poruncească, nici om care să poruncească, ci toți sunt slugi și fiecare spală picioarele străinilor; și toți se iau la întrecere unii cu alții; și fac aceasta fără să cerceteze cine e străinul venit la ei; nici dacă e rob, nici dacă e liber, ci tuturor le spală picioarele. Acolo nimeni nu-i mare, nimeni nu-i mic. Toți sunt egali. Chiar de-ar fi cineva mic, cel mare nu se uită ce este, ci cel mare se socotește a fi mai mic decât cel mic și prin aceasta ajunge mare. Acolo este mare cel care sare să facă cea mai de jos slujbă; acolo nu se aud cuvintele **al meu și al tău**. Sunt și mici și mari în ce privește virtutea”². Dar el, consecvent cuvintelor Sfântului Apostol Pavel, merge până acolo că se numără printre păcătoși, printre cei ce trebuie să se teamă de judecata lui Dumnezeu. De altfel, Biserica îi cântă neîncetat: „Din gura ta ca o lumină de foc strălucind harul, lumea a luminat, vistieriile ne iubirii de argint lumii a câștigat, înălțimea smereniei nouă ne-a arătat“.

Dar activitatea sa nu s-a mărginit doar la evidențierea virtuților și slujirea celor sacre, ci a urmărit și luminarea sufletelor rătăcite ori amăgite de erezia ariană. În acest sens, Teodoret de Cyr, care ne-a lăsat o istorie a evenimentelor contemporane Sfântului Ioan, ne spune, printre altele: „Văzând neamul sciților (goșilor) atras în năvodul arian,

2. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Evanghelia după Matei*, în col. „P.S.B.“, vol. 23, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1994, p. 13.

*Sfântul Ioan Gură de Aur s-a opus cu toate mijloacele de rezistență, și-a găsit el însuși calea de a-i atrage la credința cea dreaptă. Astfel, le-a rânduit preoți, diaconi și din cei care citeau cuvintele sfinte (anagnoști) de limba lor și le-a repartizat o biserică. Prin aceasta a atras pe mulți dintre cei rătăciți. Adesea el însuși mergea la biserică goșilor și le vorbea, folosindu-se de un interpret, care cunoștea amândouă limbile – greacă și gotă. Pe cei care erau propuși să cuvânteze îi pregătea pentru acest lucru. Acestea deci făcea tot timpul în cetate (la Constantinopol) și scăpa pe mulți dintre cei înșelați, arătându-le adevărul propovăduirilor apostolice³. Sfântul Ioan a fost, însă, și un model deosebit de misionar, înzestrat cu o înțelepciune aparte. Același Teodoret de Cyr redă un moment important din viața Sfântului Ioan Gură de Aur, dar și din viața Imperiului bizantin, confruntat, atunci, tot mai mult cu popoarele migratoare barbare. Episodul este inedit și ni-l descoperă pe Sfântul Ioan în această postură. Este vorba despre arianul și barbarul Gaina, care a cerut împăratului „să-i dea unul din dumnezeieștile locașuri...” (din Constantinopol, s.n.). Temându-se de puterea barbarului, care între timp devenise *magister militum*, adică conducător al unei părți din oștirea imperială, împăratul i-a spus că „va chibzui și i-a făgăduit că va avea grijă”. Așa a ajuns să-l consulte pe Sfântul Ioan și, făcând aluzie la tirania pe care Gaina o exercita, „l-a rugat ca să domolească prin dărnicie furia barbarului⁴. Poziția Sfântului Ioan a fost tranșantă și promptă, căci i-a răspuns împăratului: „Să nu făgăduiești așa ceva o împărate, și nici să nu poruncești, sau să dai cele sfinte câinilor. Eu nu voi suferi ca cei care lămuresc cuvântul lui Dumnezeu și îl slăvesc să iasă și să dau, astfel, dumnezeiescul lor templu celor care-l blasfemiează. Nicidecum să nu te temi de acest barbar, o împărate, ci să ne chemi pe amândoi, pe mine și pe acesta, iar tu să ascuți în liniște cele ce se vor discuta. Eu însă voi înfrâna limba acestuia și-l voi convinge să nu ceară nicidecum ceea ce nu se cuvine să i se dea⁵. Bucuros să scape de barbar, împăratul a făcut așa cum l-a sfătuit patriarhul și i-a convocat pe cei doi, chiar a*

3. Teodoret, episcopul Cirului, *Scrieri, Istoria bisericească*, V, 30, în col. „P.S.B”, vol. 44, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1995, p. 237.

4. *Ibidem*, V, 32, p. 238.

5. *Ibidem*.

doua zi. Episodul este povestit de Teodoret, astfel: *„Gaina cerea îndeplinirea făgăduinței împăratului, iar marele Ioan răspundea, zicând că nu este îngăduit împăratului, care este ales să aibă dreapta credință, ca să îndrăznească ceva contra celor dumnezeiești. Când acesta (Gaina) a zis că și el trebuie să aibă o casă de rugăciune, marele Ioan i-a răspuns: Orice casă a lui Dumnezeu îți este deschisă și nimeni nu te oprește să te rogi, dacă vrei. Dar eu, a zis Gaina, sunt de altă comunitate (sectă). Cu aceștia cer să avem un locaș de închinare și cu mai mare drept cer aceasta fiindcă am susținut multe acțiuni războinice pentru romani. Tu însă, a zis Ioan, ai primit răsplăți mai mari decât ostenele tale, căci ești comandant de oaste (magister militum) și ai fost învrednicit și de mantia consulară. Așa că trebuie să te gândești ce-ai fost mai înainte și ce ai devenit acum; care era sărăcia ta dinainte și care este bogăția ta de acum? Ce fel de îmbrăcăminte foloseai înainte de a trece Dunărea și pe care o îmbraci acum? Gândește-te că ostenele tale sunt puține, iar recompensele foarte mari și nu fii nemulțumit pentru cele cu care ai fost onorat”⁶. Exemplele pot continua, noi ne mulțumim doar să facem precizarea că în timp ce la Constantinopol se purtau aceste discuții, la Tomis păstora Sfântul Teotim, prieten al Sfântului Ioan și care făcea, la rândul-i, misiune printre huni. De altfel, hunii chiar îl numeau *deus romanorum* – zeul romanilor, pentru nenumăratele minuni ce le făcea, inclusiv printre ei.*

Putem spune că Sfântul Ioan Gură de Aur este un model și pentru cântarea omofonă în Biserică. Este cunoscut faptul că în Biserica primară, practica intonării antifoanelor s-a introdus la Antiohia, încă din timpul Sfântului Ignatie Teoforul, al treilea episcop al cetății. Acesta *„a avut o viziune a îngerilor, ca și cum ar cânta în cor imnuri Sfintei Treimi”⁷. De aici practica s-a generalizat în toate bisericile. Sfântului Ioan îi datorăm practica imnelor nocturne. Cassiodor ne spune, în acest sens: „În vreme ce în Egipt se petreceau acestea (discuțiile sterile, s.n.), Ioan din Constantinopol întărea învățătura și era bine văzut de toți, pentru că el, primul, a adăugat la predici imne nocturne. Arieni, după*

6. *Ibidem*, p. 238-239.

7. Flavius Magnus Aurelius Cassiodorus Senator, *Istoria bisericească tripartită*, cap. IX, în col. „P.S.B.”, vol. 75, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1998, p. 401.

cum s-a mai spus, își țineau adunările în afară de oraș. Dar sâmbăta și duminica, adunându-se pe la porți și prin porticuri, intonau imne și anti-foane compuse după dogma ariană. Și făcând așa în cea mai mare parte a nopții, în zori ieșind pe poartă cu corurile lor prin mijlocul orașului se îndreptau spre biserica lor. Și cum nu încetau să facă acest lucru aproape ca o dojană adusă ortodocșilor, adesea cântau chiar: Unde sunt cei care spun că unul singur este în trei puteri? – atunci Ioan, temându-se ca cei simpli să nu fie atrași de cântece de acest fel, a hotărât ca și poporul său să petreacă noaptea în imnuri, ca să umbrească lucrarea acelora și ca să întărească mărturisirea celor credincioși⁸. Din nefericire, toată grija Sfântului Ioan și dorința de a contracara acțiunile ereticilor s-a soldat cu multe neazuri, căci „...atunci când imnurile homousienilor apăreau mai limpezi în timpul nopților (căci făcuseră și cruci de argint care erau purtate cu lumânări de ceară, pentru plata cărora contribuia Eudoxia Augusta), atunci arienii împinși de zel, s-au năpustit până la omor. Într-o noapte, la o încăierare, a fost lovit cu o piatră în frunte Briso, eunucul Augustei, care fusese destinat să se ocupe de imnuri. Dar și unii din popor au murit din ambele părți. Și din pricina acestor mișcări, împăratul a interzis arienilor să mai intoneze public imnuri⁹.

Dar Sfântul Ioan va rămâne, peste veacuri, model de predicator autentic, identificat întru totul cu mesajul transmis. Probabil că au fost mulți oameni, în istoria creștinismului, care și-au armonizat cuvântul cu viața, dar Sfântul Ioan Gură de Aur rămâne cel mai mare, așa cum relatează părintele Tis de la Amasia, că-l auzise pe fratele său Adelfie zicând: „Când Sfântul Ioan Gură de Aur, patriarhul Constantinopolului, a fost izgonit și surghiunit la Comane, petrecea în casa noastră și pentru aceea multă îndrăzneală și dragoste aveam către dânsul“. Și zicea Adelfie, fratele meu și episcopul de la Cucuz: „După ce fericitul Ioan s-a mutat la Domnul, fiind acolo în surghiun, mare mâhnire am avut, că un bărbat ca acesta, învățător al lumii, care cu cuvântul său veselea Biserica lui Hristos, unul ca acesta în surghiun a răposat. Însă, m-am rugat Domnului cu multe lacrimi, ca să-mi arate mie în care rânduială este și de este numărat între patriarhi. Și mult rugându-mă eu, pentru aceasta,

8. *Ibidem*, cap. VIII, p. 400.

9. *Ibidem*.

Într-o noapte, am văzut în vis pe un bărbat foarte luminat la vedere. Și m-a luat pe mine de mâna dreaptă și m-a dus la un oarecare loc luminos și preaslăvit și mi-a arătat mie pe toți învățătorii Bisericii. Iar eu nădăjduiam să văd acolo cu dânșii și pe doritul meu Ioan Gură de Aur. Și, după ce mi-a arătat mie pe toți și mi-a spus și numele fiecăruia dintr-înșii, iarăși luându-mă de mână, m-a scos pe mine afară. Iar eu mergeam după dânsul mâhnit că nu văzusem, cu arhieriei, pe fericitul Ioan. Deci, mi-a zis mie: Ce-ți este? Și de ce ești mâhnit? Că nimeni intrând aici, nu iese mâhnit. Iar eu i-am răspuns: Aceasta îmi este mie mâhnirea, că pe iubitul meu Ioan Gură de Aur, nu l-am văzut cu ceilalți episcopi. Iar el mi-a zis mie: Zici de Ioan povățuitorul pocăinței? Și i-am zis: Așa. Deci mi-a răspuns mie, zicând: Tot omul, în trup fiind, nu-l poate vedea pe acela. Că acela la Scaunul Stăpânului stă, între Serafimi și Heruvimi. Și m-am mângâiat de cuvintele lui¹⁰. De altfel, ceea ce-l deosebește fundamental pe Sfântul Ioan de oricare alt predicator, este inegalabila capacitate de a surprinde esența lucrurilor. Făcând o comparație între el și Fericitul Augustin, Bardenhewer spunea: „Augustin vorbea scurt, prefera silogismul; Hrisostom foarte lung, el întrebuița adesea câte două ore fără să producă oboseală ascultătorilor, ci dimpotrivă. Augustin se adresa mai mult minții, Hrisostom sufletului întreg, pe care voia să-l vadă mișcat la fapte creștine. Augustin urma în cuvântarea sa o cale severă, logică, rece, abstractă, de multe ori chiar greoaie, Hrisostom însă vorbea cald, cursiv, figurat, se inspira de la auditoriul său, sau de la împrejurrări; ținea continuu încordată atenția ascultătorilor prin exemple vii și plastice de care se servea, prin figurile de stil, care niciodată nu erau exagerate¹¹. Pentru Sfântul Ioan, cuvântul a fost vocația și dorința sa cea mai arzătoare. Noblețea exprimării străbate peste veacuri, iar contemporanilor le făcea plăcere să constate că din gura lui ieșeau cuvinte mai dulci ca mierea. Cunoștea regulile artei oratorice mai bine decât

10. *Proloagele – Viețile sfinților și cuvinte de învățătură*, tipărită prin străduința și osteneala, cu un studiu introductiv și binecuvântarea Înaltpreasfințitului dr. Nestor Vornicescu, mitropolitul Olteniei, diortosite și îmbogățite de arhim. dr. Benedict Ghiuș, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1991, p. 253.

11. Apud drd. Liviu Petcu, *Lumina Sfințelor Scripturi (Antologie tematică în opera Sfântului Ioan Gură de Aur)*, Ed. Mitropolia Moldovei și Bucovinei, Iași, 2007, p. 24.

oricine altcineva, dar avea și un profund simț al măsurii și asocierii. Era asemenea unui bucătar iscusit, reușind întotdeauna să facă lucruri deosebite din orice mărunțiș. Cuvântul îi era cald și cursiv, capabil să țese cu repeziciune epitete, comparații, asocieri înveșmântate în bogăția gândurilor și puritatea emoțiilor. În acest sens, Sfântul Ioan rămâne model de urmat pentru orice slujitor al Sfântului Altar, dar este și un neprețuit tezaur de informare pentru orice creștin, deoarece are tălmăciri la cele mai multe cărți ale Sfintei Scripturi. El poate fi un minunat reper pentru orice creștin, arătând multă îngăduință și mângâiere firii umane, dar fiind extraordinar de aspru cu păcatul și viciul. Pentru a încuraja pe păcătos, vorbește de mila divină și aduce în sprijinul acesteia bogăția iertării care deschide porțile cerului. Oricât de multe ar fi păcatele, omul trebuie să le condamne cu fermitate și să le spovedească, astfel punând început mântuirii: *„N-are importanță că omul a căzut de o mie de ori în păcat sau că este încă în pericol de a cădea din nou, bunătățile cerești sunt mai numeroase decât greșelile omenești. Păcatul tău are hotar, leacul însă nu are hotar. Păcatul tău oricum ar fi, este făcut; dar iubirea de oameni a lui Dumnezeu este negrăită. Ai curaj! Pocăința biruie păcatul. Închipuie-ți o scânteie ce cade în ocean! Poate rămâne ea aprinsă? Poate să se vadă? Nu”¹²*. Grija sa pentru mântuirea păstoriților era esențială. Când păstoriții își modelau viața după Cuvântul Scripturii, sufletul său sălta de bucurie, iar când vreo boală morală se abătea asupra lor, era trist și amărât cu sufletul. Astăzi, mai mult ca oricând, suntem datori, preoți și credincioși, să luăm aminte la exemplul viețuirii și misiunii Sfântului Ioan Gură de Aur.

Desigur, citind opera Sfântului Ioan putem găsi nenumărate piste și repere de orientare duhovnicească, atât personală, cât și pentru familiile creștine propriu-zise, ori pentru familiile mari, care sunt parohiile. Fiecare zi a anului 2015 va fi o invitație, adresată întregii suflări creștine, pentru a descoperi încă un astfel de reper.

12. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Dascălul pocăinței – Omilii și Cuvântări*, trad de P.S. Irineu Slătineanu, Ed. Sfintei Episcopii a Râmnicului, Rm. Vâlcea, 1996, p. 5.